

22. Шакун В.І. Злочинність неповнолітніх – нові виклики для України / В.І. Шакун // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. праць. – Х.: Право, 2004. – Вип. 8. – С. 8-14.
23. Уголовный кодекс Австрии / пер. с нем. и предисл. А.В. Серебренникова. – М.: ИКД «Зерцало-М», 2001. – 144 с.
24. Волинець Л.С. Захист прав дитини через призму реалізації Конвенції ООН / Л.С. Волинець // Відновне правосуддя в Україні. – 2005. – № 3. – С. 6-9.
25. Конвенція Ради Європи Про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення: прийнята 25 жовтня 2007 р. [Електронний ресурс] // Офіційний інтернет-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
26. Комментарий к Уголовному кодексу российской Федерации / науч. ред. А.С. Михлин, И.В. Шмаров. – М.: Вердикт, 1996. – 647 с.
27. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации: [коммент.] / отв. ред. В.М. Лебедев. – М.: Юрайт-Издат, 2005. – 917 с.

УДК 343.21: 343.278

ПРОБЛЕМА ЗМІСТУ ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Шиян Д.С., к.ю.н., доцент

*Інститут управління та права
Запорізького національного технічного університету*

У статті досліджуються проблемні питання визначення змісту покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю за кримінальним правом України. Сформульовано його авторську дефініцію, редакцію якої пропонується закріпити у ст.55 КК України.
Ключові слова: позбавлення права, обіймати посади, займатися діяльністю, зміст покарання, службова діяльність, професійна діяльність.

Шиян Д.С. ПРОБЛЕМА СОДЕРЖАНИЯ ЛИШЕНИЯ ПРАВА ЗАНИМАТЬ ОПРЕДЕЛЁННЫЕ ДОЛЖНОСТИ ИЛИ ЗАНИМАТЬСЯ ОПРЕДЕЛЁННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ / Институт управления и права Запорожского национального технического университета, Украина

В статье исследуются проблемные вопросы определения содержания наказания в виде лишения права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью по уголовному праву Украины. Сформулирована его авторская дефиниция, редакцию которой предлагается закрепить в ст.55 УК Украины.

Ключевые слова: лишение права, занимать должности, заниматься деятельностью, содержание наказания, служебная деятельность, профессиональная деятельность.

Shyyan D.S. THE PROBLEM OF CONTENTS DISQUALIFICATION TO HOLD CERTAIN POSITIONS OR ENGAGE IN CERTAIN ACTIVITIES / Institute of management and law Zaporizhzhya national technical university, Ukraine

The article examines the issues determining the content sentence of deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities under the criminal law of Ukraine. It will solve the maximum individualization disqualification to hold certain positions or engage in certain activities, proper installation of grounds, procedure and limits its application to identify those features of the purpose of this type of punishment that should be considered by the court in its application.

Contents of punishment is a specific amount of restriction or deprivation (or combination), established to convict. It is evaluated using qualitative and quantitative criteria. Qualitative describes a property inherent in this type of punishment (deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain disqualification activities). Quantitative indicator shows the amount of punishment inherent in a particular punishment. As you know, every form of criminal punishment has a meaning, which affects some areas of the legal status of a citizen who was subjected to condemnation. Obviously, between different types of punishment are just qualitative differences.

None of the terms of this kind of punishment is no indication of the legitimacy of occupation of certain positions or ignition in certain activities, are deprived of the right to a court convicted. The term "termination rights" best describes the content of the investigated kind of punishment because you can stop only those rights which the person had legal. If it did not have sufficient privileges to stop it and nothing. The term "deprivation" of rights to a broader, covering both the termination of the rights and deprivation of acquiring such rights in the future. Therefore, we believe that it is inappropriate to deprive the right person in the future, if such a right did not have in reality. Deprive that person of such rights is not possible; since there is no major reason to sentencing in the form of deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities – the crime of using his position or in connection with a particular activity.

Author formulates his definition, editorial which suggested fix in Article 55 of the Criminal Code of Ukraine: "Deprivation of the right to occupy certain positions in the suspension is for a fixed term of a court of law tenure in government and its apparatus, in local government and in positions of enterprises, institutions and organizations regardless of ownership, if granted ex officio powers of individuals used for crime.

Deprivation of the right to engage in certain activities is stopping for a period determined by the court of law to the business or profession, or other activity regulated by the relevant rules if its implementation is related to the crime".

Key words: denial of the right to hold an office, engage in activities, content penalties, service activities, professional activities.

У статті досліджується проблемна визначення змісту покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (далі для скорочення викладення – «позбавлення права...»).

Її вирішення сприятиме максимальній індивідуалізації «позбавлення права...», правильному встановленню підстав, порядку і меж його застосування, виявленню тих особливостей призначення цього виду покарання, які повинні враховуватися судом при його застосуванні.

У юридичній літературі певна увага приділяється змісту цього виду покарання. На монографічному рівні цю проблему досліджували В.П. Махоткін (Москва, 1971 р.) [1], В.І. Тютюгін (Харків, 1975 р.) [2], Н.В. Кузнецов (Москва, 1988 р.) [3], А.В. Лужбін (Свердловськ, 1988 р.) [4], Н.А. Сафаров (Москва, 1988 р.) [5]. Однак ці роботи виконані на базі кримінального та кримінально-виконавчого законодавства, що втратило чинність. Деякі аспекти цього питання розглядав у 2009 р. Ю.А. Пономаренко на рівні монографії «Види наказаний по уголовному праву Украины» [6]. Віддаючи належне роботам зазначених та інших учених, слід визнати, що рівень наукового дослідження змісту покарань видається недостатнім. У теорії кримінального права про нього висловлені суперечливі точки зору, не врегульоване це питання в законодавстві, у зв'язку з цим судова практика зазнає серйозних труднощів. А тому виникає необхідність дослідити та підсумувати висловлені точки зору та запропонувати власну позицію щодо зазначеної проблеми.

Цілями статті є вирішення проблемних питань визначення змісту покарання у виді «позбавлення права...».

Для полегшення з'ясування змісту «позбавлення права...», розберемо назву цього виду покарання за значенням його термінів. За тлумачним словником вони означають таке: «позбавляти» означає – забирати, віднімати щось у кого-небудь, залишати кого-, що-небудь без чогось; «право» – обумовлена певними обставинами підстава, здатність, можливість робити, чинити що-небудь, користуватися чим-небудь; «обіймати» – посідати, займати (посаду й т. ін.); «певний» – точно не визначений; якийсь; «посада» – службове становище, пов'язане з виконанням певних обов'язків у якій-небудь установі, на підприємстві й т.ін., місце; «займатися» – робити, здійснювати що-небудь; «діяльність» – застосування своєї праці до чого-небудь [7].

З метою більш повного з'ясування змісту покарання у виді «позбавлення права...», необхідно класифікувати кримінально-правові заборони, що складають три групи. Першу групу становлять заборони обіймати певні посади. До другої групи заборон відносяться заборони на зайняття професійною діяльністю, й до третьої – заборони на зайняття непрофесійною діяльністю. Визначені класифікаційні групи цього виду покарання характеризуються достатньою різноманітністю передбачуваних ними позбавлень прав і в більшості зумовлюють різний ступінь карального впливу на засудженого [3, 15].

Зміст кримінального покарання становить конкретний обсяг обмежень або позбавлень (або їх сукупність), установлюваних для засудженого [8, 19]. Він оцінюється за допомогою якісного й

кількісного критеріїв [9, 17]. Якісний характеризує властивість, притаманну саме цьому виду покарання: «позбавленню права...» – позбавлення права обіймати певну посаду або позбавлення права займатися певною діяльністю. Кількісний показник характеризує розмір кари, властивий конкретному покаранню. Як відомо, кожен вид кримінального покарання має свій зміст, що впливає на певну сферу правового статусу громадянина, який піддався осуду. Очевидно, що між окремими видами покарання є саме якісні відмінності [10, 145].

Проблема визначення змісту покарання у виді «позбавлення права...» у теорії кримінального права є досить дискусійною. Звернемося до висловлених точок зору.

Н.В. Кузнеченко вважає, що «позбавлення права...» полягає у забороні обіймати конкретні посади або займатися певним видом професійної, індивідуальної трудової діяльності чи діяльністю непрофесійною [3, 20]. Проте термін «конкретні посади» є дуже загальним і не розкриває сутності цієї заборони і видів цих посад. Терміни «професійна діяльність» та «індивідуальна трудова діяльність» є різнорідними, що виділяються за різними критеріями. Термін «професійна діяльність» має відношення до професії, а «індивідуальна трудова» – до форми здійснення цієї діяльності. Викликає зауваження і термін «непрофесійна діяльність», оскільки він є дуже широким і разом з терміном «професійна діяльність» також не розкриває ані сутності правової заборони, ані видів цієї діяльності.

В.І. Тютюгін зазначає, що «позбавлення права...» полягає у позбавленні засудженого його суб'єктивного права на ті посади, які він обіймав, або ту діяльність, якою займався на момент вчинення злочину, і тимчасового обмеження його правоздатності – можливості претендувати на обіймання певної посади або зайняття певною діяльністю на строк, встановлений вироком суду [11, 202]. У цьому понятті викликає дискусію термін «претендувати», оскільки засуджений до «позбавлення права...» може претендувати на обіймання певної посади або зайняття певною діяльністю, він може намагатись обійняти заборонену судом посаду або зайнятися забороненою діяльністю, подавати для цього необхідні відповідні документи тощо. Однак він не може реалізувати своє право на обіймання певної посади або зайняття певною діяльністю, оскільки він його позбавлений обвинувальним вироком суду.

На думку В.І. Тютюгіна, «позбавлення права...» як один з видів покарань є за своєю сутністю карою, що полягає, по-перше, у позбавленні засудженого конкретних суб'єктивних прав – права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю і, по-друге, у тимчасовому обмеженні правоздатності, тобто можливості вільного вибору посади, професійної діяльності або іншого роду занять протягом строку відбування цього виду покарання [2, 4]. Проте і це поняття не розкриває види посад та діяльності, право на які позбавляється засуджений. Порядок з терміном «професійна діяльність» термін «іншого роду заняття» звучить дуже широко і не конкретно.

Л.А. Хрушова висловлює думку про те, що позбавлення права обіймати певні посади тягне за собою звільнення засудженого з посади, яку він обіймав під час вчинення злочину, і позбавлення його на певний строк права обіймати аналогічні посади на інших підприємствах, в установах чи організаціях. А позбавлення права займатися певною діяльністю – це заборона засудженому упродовж певного терміну займатися діяльністю, визначеною у вироку суду, і у зв'язку з якою ним було вчинено злочин [12, 268].

У понятті позбавлення права обіймати певні посади терміни «аналогічні» посади на «інших» підприємствах, в установах чи організаціях не розкривають види посад, обіймати які позбавлений права засуджений. У другому ж понятті не розкриваються види діяльності, займатися якою позбавлений права засуджений.

Н.А. Сафаров висловлює думку, що «позбавлення права...» полягає у конкретному обсязі обмежень прав, що звужують сферу соціальних можливостей суб'єкта з вільного вибору виду діяльності або певних посад у межах встановленого вироком суду строку і тягнуть судимість як правовий наслідок [5, 9]. У цьому понятті також немає вказівки на види заборонених судом посад та діяльності.

А.В. Лужбін зазначає, що сутністю досліджуваного виду покарання є обмеження трудових прав і похідні від такого обмеження майнові та моральні обмеження засудженого [4, 13; 10, 149].

Ю.А. Пономаренко під «позбавленням права...» розуміє покарання, що полягає в обмеженні права на працю особи, яка вчинила злочин, шляхом покладення на неї заборони працювати на визначених судом посадах або у визначених судом сферах діяльності [6, 75]. У зазначених вище двох поняттях «позбавленням права...», зміст цього покарання складає лише обмеження права на працю, і не враховуються обмеження непрофесійної діяльності або діяльності, що стосується нетрудових прав (наприклад, керування автолюбителем особистим автотранспортом, заняття полюванням).

У ч.1 ст.49 Модельного Кримінального кодексу (далі для скорочення викладення – КК) для держав-учасниць СНД [13, 91-150], ч.1 ст.46 КК Азербайджанської республіки [14, 70], ч.1 ст.43 КК Грузії [15, 112-113], ч.1 ст.47 КК Російської Федерації [16], ч.1 ст.50 КК Республіки Таджикистан [17, 62-63] визначено, що «позбавлення права...» полягає в забороні обіймати посади на державній службі, в органах місцевого самоврядування або займатися певною професійною чи іншою діяльністю.

У російській літературі «позбавлення права...» розглядається як заборона обіймати посади на державній службі, в органах місцевого самоврядування або займатися певною професійною чи іншою діяльністю [18, 34-35; 19, 376; 20, 389]. З цього поняття також важко визначити види діяльності, право на які позбавляється засуджений. Проте у наведених поняттях досліджуваного виду покарання не враховуються деякі його обов'язкові специфічні ознаки.

У жодному з наведених вище понять немає вказівки на законність обіймання певної посади або займання певною діяльністю, права на які позбавляється засуджений вироком суду. Термін *«припинення права»* найкраще відображає зміст досліджуваного виду покарання, оскільки припинити можна лише ті права, якими особа володіла законно. Якщо вона не мала відповідних прав, то і нічого припинити. Термін «позбавлення» прав більш ширший: охоплює припинення прав та позбавлення можливості набуття такого права у подальшому. Тому вважаємо, що недоцільно особу позбавляти права у майбутньому, якщо вона такого права не мала в реальності. Наприклад, вчиняється злочин, передбачений ст.286 КК України («Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами»), особою, яка не мала права керувати транспортним засобом. Позбавити цю особу такого права неможливо, оскільки відсутня основна підстава призначення покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю – вчинення злочину з використанням займаної посади або у зв'язку із зайняттям певною діяльністю.

Однак у судовій практиці випадки призначення покарання у виді «позбавлення права...» особам, які не володіли таким правом, мають місце. Так, Слов'янський міський суд Донецької області засудив А., Центрально-міський районний суд м. Горлівки Донецької області засудив М., К.А. та К.В. за зайняття ними забороненими видами господарської діяльності і призначив кожному додаткове покарання у виді позбавлення права займатися підприємницькою діяльністю [21; 22]. Петровський районний суд м. Донецька засудив С.Л., С.А. та Б. за те, що вони, не маючи спеціального дозволу – ліцензії, займалися незаконним виробництвом шампанського, і призначив їм додаткове покарання у виді позбавлення права займатися законною підприємницькою діяльністю, пов'язаною з виробництвом алкогольних напоїв [23]. У цих випадках суд засудив винних за зайняття незаконною підприємницькою діяльністю і парадоксально заборонив їм займатися такою діяльністю законно.

Гірняцький районний суд м. Макіївки Донецької області засудив К. за ухилення від сплати податків і призначив йому додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати посади, пов'язані з виконанням обов'язків з обчислення та сплати податків до бюджету, подання податкових декларацій і розрахунків [24]. У цьому випадку суд за незаконну несплату податків необгрунтовано заборонив обіймати посади, пов'язані із законною їх сплатою. Отже, «позбавлення права...» може бути призначено, якщо винний під час вчинення злочину законно обіймав ту посаду або займався тією діяльністю, яку він використовував для вчинення злочину.

Для визначення ознак покарання у виді «позбавлення права...» необхідно також враховувати правозастосовну практику. Так, Київський міський суд призначив цей вид покарання М. і позбавив його права постійно чи тимчасово займатися діяльністю, пов'язаною зі здійсненням функцій представників влади [25]. При цьому суд у вирокі звернув увагу на заборону постійно

чи тимчасово займатися певною діяльністю, що, на нашу думку, є безспірним і не потребує обмовлення у вироку суду.

Апеляційний суд Херсонської області засудив Г. за зайняття забороненими видами господарської діяльності та зловживання службовим становищем до додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати на підприємствах і в організаціях будь-яких форм власності посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарчих обов'язків [26]. Ворошиловський районний суд м. Донецька засудив Т., А., С. і Е. за фіктивне підприємництво і призначив їм кожному окремо додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати керівні посади, пов'язані з адміністративно-господарськими та розпорядчими функціями на підприємствах усіх форм власності і займатися підприємницькою діяльністю [27]. У цих вироках судова практика вказує на поширення «позбавлення права...» на посади або діяльність на будь-яких підприємствах, в установах чи організаціях, незалежно від форми власності.

Стаття 55 КК України не обмежує коло посад і видів діяльності, права обіймати які або займатися якими засуджений може бути позбавлений за вироком суду [11, 202].

Отже, позбавлення права обіймати певні посади полягає у припиненні на визначений судом строк права перебування на посадах у державних органах та їх апараті, в органах місцевого самоврядування або на посадах підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності, якщо надані за посадою повноваження особа використовувала для вчинення злочину.

Закон правильно не обмежує видів діяльності, права на які може бути позбавлений судом засуджений [10, 148]. До переліку діяльності, право на яку може позбавити суд, належить як службова, так і не службова, як професійна (наприклад, лікарська, ветеринарна, педагогічна тощо), так і непрофесійна, як трудова, так і нетрудова, а також підприємницька або інша діяльність (наприклад, заняття полюванням, керування особистим автотранспортом). Позбавлення права займатися певною діяльністю поширюється не тільки на службову й професійну, але й на іншу діяльність, що регламентується відповідними правилами, які передбачають конкретні права та обов'язки [28, 8-10; 29, 193-195; 30, 132-133]. Пропонуємо це положення закріпити у постанові Пленуму Верховного Суду України.

Залежно від критеріїв класифікації діяльності, право займатися якою може позбавити суд засудженого, позбавлення права займатися певною діяльністю можна поділити на відповідні підвиди. Розглянемо види цієї діяльності.

Службова діяльність – це постійне або тимчасове здійснення функцій представників влади, постійне або тимчасове виконання на підприємствах, в установах чи організаціях, незалежно від форми власності, організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або виконання таких обов'язків за спеціальним повноваженням.

Службова діяльність включає в себе управлінську, іншу, органічно пов'язану з управлінською, часто підлеглу їй або обслуговуючу її, юридично значиму для інших людей діяльність, безпосередньо не спрямовану на виробництво матеріальних благ чи надання матеріальних послуг, а також інтелектуальне і документальне обслуговування діяльності інших людей [31, 27].

Під професійною діяльністю в літературі розуміється вид діяльності, для здійснення якої необхідна професійна підготовка, або ця діяльність включає в себе види робіт, які вимагають спеціальної підготовки чи які дозволяють вчиняти певні дії або приймати рішення, характер яких встановлюють нормативні правові акти.

Діяльність, що регламентується відповідними правилами, які передбачають конкретні права та обов'язки, поширюється на певних осіб, які повинні дотримуватися цих правил. Ці правила встановлюються певними нормативно-правовими актами (законами, постановами, наказами, інструкціями, правилами тощо). Порушення або неналежне дотримання цих відповідних правил під час діяльності, що ними регламентується, і тягне припинення права нею займатися.

Позбавлення права займатися певною діяльністю поширюється на право займатися не будь-якою діяльністю, а лише службовою або професійною діяльністю, або іншою діяльністю,

регламентованою лише відповідними правилами, що надають певні права чи встановлюють певні обов'язки.

Отже, позбавлення права займатися певною діяльністю полягає у припиненні на визначений судом строк права на службу або професійну діяльність, чи іншу діяльність, регламентовану відповідними правилами, якщо її здійснення пов'язане із вчиненням злочину.

При цьому позбавлення права займатися певною діяльністю тягне за собою й заборону для засудженого обіймати посади, пов'язані зі здійсненням такої діяльності. Наприклад, особа, засуджена до позбавлення права займатися лікарською діяльністю, не може працювати на посаді завідувача лікарнею.

Таким чином, пропонується закріпити зміст покарання у виді «позбавлення права...» у ст.55 КК України у такій редакції: «Позбавлення права обіймати певні посади полягає у припиненні на визначений судом строк права перебування на посадах в державних органах та їх апараті, в органах місцевого самоврядування або на посадах підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, якщо надані за посадою повноваження особа використовувала для вчинення злочину».

Позбавлення права займатися певною діяльністю полягає у припиненні на визначений судом строк права на службу або професійну діяльність, або іншу діяльність, регламентовану відповідними правилами, якщо її здійснення пов'язане із вчиненням злочину».

ЛІТЕРАТУРА

1. Махоткин В.П. Лишение права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью как вид наказания по советскому уголовному праву: автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / В.П. Махоткин. – М.: Всесоюзный институт по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности, 1971. – 18 с.
2. Тютюгин В.И. Лишение права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью как вид наказания по советскому уголовному праву: автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / В.И. Тютюгин. – Х.: Харьк. юрид. ин-т, 1975. – 20 с.
3. Кузнеченко Н.В. Лишение права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью как вид наказания: автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Н.В. Кузнеченко. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1988. – 24 с.
4. Лужбин А.В. Лишение права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью и его исполнение: автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / А.В. Лужбин. – Свердловск: Свердловск. юрид. ин-т, 1988. – 19 с.
5. Сафаров Н.А. Лишение права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью как вид уголовного наказания: автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Н.А. Сафаров. – М.: МГУ им. М.В. Ломоносова. Юрид. фак., 1988. – 22 с.
6. Пономаренко Ю.А. Виды наказаний по уголовному праву Украины: монография / Ю.А. Пономаренко. – Харьков: Издательство «ФИНН», 2009. – 344 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
8. Марцев А.И. Специальное предупреждение преступлений / А.И. Марцев. – Омск: Омская высшая школа милиции МВД СССР, 1977. – 57 с.
9. Наташев А.Е. Основы теории исправительно-трудового права / А.Е. Наташев, Н.А. Стручков. – М.: Юрид. лит., 1967. – 190 с.

10. Лужбин А.В. Содержание наказания в виде лишения права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью / А.В. Лужбин // Уголовно-правовые и криминологические меры предупреждения преступлений. – Омск: Омская высшая школа милиции МВД СССР, 1986. – С. 144-149.
11. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.]; за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К.: Концерн „Видавничий Дім „Ін Юре”, 2003. – 1196 с.
12. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / [під заг. ред. М.О. Потебенька, В.Г. Гончаренка]. – К.: „Форум”, 2001. – Ч. 1: Загальна частина – 2001. – 386 с.
13. Модельный уголовный кодекс для государств-участников СНГ // Правоведение. – СПб., 1996. – № 1. – С. 91-150.
14. Уголовный кодекс Азербайджанской республики / [научное редактирование, предисловие докт. юрид. наук, проф. И.М. Рагимова]; перевод с азербайджанского Б.Э. Аббасова. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2001. – 325 с.
15. Уголовный кодекс Грузии / [науч. ред. З.К. Бигвава; вступ. статья к.ю.н., доц. В.И. Михайлова; обзорн. статья д.ю.н., проф. О. Гамкрелидзе]; перевод с грузинского И. Мериджанашвили. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. – 409 с.
16. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ (с последующими изменениями) // Ведомости Федерального Собрания Российской Федерации. – 1996. – № 18. – Ст. 792.
17. Уголовный кодекс Республики Таджикистан / Принят Законом Республики Таджикистан от 21 мая 1998 г. «О принятии Уголовного кодекса Республики Таджикистан». Введён в действие 1 сентября 1998 г. Постановлением Парламента Таджикистана / [предисловие А.В. Фёдорова]. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2001. – 410 с.
18. Курс уголовного права: Общая часть: учебник для вузов / [под ред. доктора юридических наук, профессора Н.Ф. Кузнецовой, и кандидата юридических наук, доцента И.М. Тяжковой]. – М.: Издательство ЗЕРЦАЛО, 1999. – Том 2: Учение о наказании. – 1999. – 400 с.
19. Российское уголовное право: в 2 т. / [под ред. проф. А.И. Рарога]. – М.: Профобразование, 2001. – Т. 1: Общая часть. – 2001. – 600 с.
20. Уголовное право России: учебник для вузов: в 2-х томах / [ответственные редакторы и руководители авторского коллектива – доктор юридических наук, профессор А.Н. Игнатов и доктор юридических наук, профессор Ю.А. Красиков]. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА М, 1998. – Т. 1: Общая часть. – 1998 – 639 с.
21. Архів Слов'янського міського суду Донецької області. Кримінальна справа № 1-1027/1999.
22. Архів Центрально-міського районного суду м. Горлівки Донецької області. Кримінальна справа № 1-169/2000.
23. Архів Петровського районного суду м. Донецька. Кримінальна справа № 1-200/1999.
24. Архів Гірняцького районного суду м. Макіївки Донецької області. Кримінальна справа № 1-41/1999.
25. Архів Київського міського суду. Кримінальна справа № 1-45/1998.
26. Архів Апеляційного суду Херсонської області. Кримінальна справа № 2-86/1997.
27. Архів Ворошиловського районного суду м. Донецька. Кримінальна справа № 1-14/99.
28. Постановление Пленума Верховного Суда СССР от 1 декабря 1983 г. по делу Карпова В.В. и Михайлова А.В. // Бюллетень Верховного Суда СССР. – 1984. – № 6. – С. 8-10.

29. Судебная практика к Уголовному кодексу Российской Федерации / [сост. С.В. Бородин, А.И. Трусова]; под общ. ред. В.М. Лебедева. – М.: Спарк, 2001. – 1168 с.
30. Уголовный кодекс Украинской ССР: науч.-практ. коммент. / [Н.Ф. Антонов, М.И. Бажанов, Ф.Г. Бурчак, и др.] – К.: Политиздат Украины, 1987. – 880 с.
31. Егорова Н. Служащий как специальный субъект преступления в уголовном праве России / Н. Егорова // Уголовное право. – 2004. – № 2. – С. 26-28.

УДК 343.352: 35.085 (477)

СУБ'ЄКТ ПІДКУПУ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПРИВАТНОГО ПРАВА, НЕЗАЛЕЖНО ВІД ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ФОРМИ

Ризак Я.В., аспірант

Національна академія прокуратури України

У зв'язку зі змінами концептуального характеру в кримінальному законодавстві у сфері службової діяльності досліджено питання суб'єкта підкупу службової особи юридичної особи приватного права, незалежно від організаційно-правової форми (комерційного підкупу). Вказано на недоліки законодавчого визначення поняття службової особи, розкрито зміст основних ознак службової особи юридичної особи приватного права як спеціального суб'єкта злочину та проведено розмежування між юридичними особами приватного та публічного права.

Ключові слова: підкуп, суб'єкт злочину, службова особа, юридична особа приватного права, організаційно-розпорядчі функції, адміністративно-господарські функції.

Ryzak Ya.V. СУБ'ЄКТ ПОДКУПА СЛУЖЕБНОГО ЛИЦА ЮРИДИЧЕСКОГО ЛИЦА ЧАСТНОГО ПРАВА, НЕЗАВИСИМО ОТ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОЙ ФОРМЫ / Национальная академия прокуратуры Украины, Украина

В связи с изменениями концептуального характера в уголовном законодательстве в сфере служебной деятельности исследован вопрос о субъекте подкупа служебного лица юридического лица частного права, независимо от организационно-правовой формы (коммерческого подкупа). Указано на недостатки законодательного определения понятия служебного лица, раскрыто содержание основных признаков служебного лица юридического лица частного права как специального субъекта преступления и проведено разграничение юридических лиц частного и публичного права.

Ключевые слова: подкуп, субъект преступления, служебное лицо, юридическое лицо частного права, организационно-распорядительные функции, административно-хозяйственные функции.

Ryzak Ya.V. SUBJECT OF SUBORNATION OF OFFICIAL FACE OF LEGAL ENTITY OF PRIVATE RIGHT INDEPENDENTLY OF LEGAL FORM / National academy of office of public prosecutor of Ukraine, Ukraine

In connection with the conceptual changes in Ukrainian criminal legislation about bribery the author investigates the question of subject of subornation of official person of private legal entity regardless of its legal form. In international terminology this crime is known as commercial bribery and appeared in the Criminal Code of Ukraine in 2010.

General part of the Criminal Code of Ukraine contains legal definition of official person, but it conflicts with general principles of construction of criminal norms and definition in Special part and the author indicates the lacks of legislative decision of concept of official persons. Also it is described the basic signs of official person of private legal entity and differed the concept of private and public legal entities.

Official person of private legal entity is a person who holds organizationally-prescriptive or administrative functions constantly or temporally on private legal entities regardless of legal form, in charter fund of that accordingly state or communal part does not exceed 50 percents or presents a size that does not provide to the state or territorial society a right for decision influence on economic activity of such enterprise, or execute such functions after the special authorities, that a person is provided with a plenipotentiary organ or plenipotentiary official person of enterprise, establishment, organization, court or law.

For unambiguous interpretation of norms of criminal right it is suggested to make alteration to the civil legislation about legal entity

Key words: bribery, subject of crime, official person, private legal entity, organizationally-prescriptive functions, administrative functions